

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
birtok
lap szellemi részét illető
közlemények külföldiek

Kiadónival:
Wokál János könyvkereskedése
birtok
az előfizetések és hirdetések
hermentesen külföldiek.
Ké iratok nem adatkak vissza.

KÖZÉRDEK

Vegyes tartalmu heti lap.

Mejelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán külföld
egész évre 4 frt.
fél évre 2 frt.
negyed évre 1 frt.

Hirdetmények díj:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.
Nyilttér sora 15 kr.

Előfizetési felhívás

a
"KÖZÉRDEK"

XII. évfolyamára.

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . 4 frt.
Fél évre . . . . . 2 " "
Egy negyed évre . . . 1 " "

A "KÖZÉRDEK" szerkesztősége:

Dr. Magyar Károly. Török Bertalan.

Kiadó tulajdonos:

Wokál János.

Ünnepet ül ma a keresztyén világ: a Megváltó születésének magasztos mozzanatokban gazdag, diésőséges nagy ünnepét. Édes sejtelmekkel telik meg a szív és az áhitat szárnyain Istenhez emelkedik, ki a végtelen szeretet és örök bölcsesség forrásaként jelenté ki magát az emberiségnek két ezer év előtt, az idők teljességében, midőn a tudás világossága és a szeretet melege már-már teljesen eltűnni látszék a megvénhedt földről. A esodálatos történetek szent emlékeinek egész raja népesíti be a lelket, mely a gyerekes képzelet ama kegyeletes alkotásaiban bámulva szemléli a hatást, melyet az istenember páratlan alakja kortársaira gyakorolt. Bámulva szemléli és — természetesen találja. A sötétség árnyai között tapogatózó elmének és a szeretetlenség hideg szelében megdermedt szívnek éles volt a fény, erős volt a meleg, melyet az Idvezítő szokatlan lényé árasztott maga körül. Kábulat fogta el és az érthető ámulat hatása alatt természetfeletti eseményekkel szövé át a názárethi próféta élettörténetét, istenné magasztosította fenséges alakját.

TÁRCZA.

Oh, szép az est, midőn kigyul az ég,
S hívólag int feléd a messziség;
A messziség! a véghetetlen úr,
A hol a nap utjában elmerül . . .
Oh, szép az est, midőn a táj felett
Ibolya-szín pára-tenger lebeg
És mig körüléd a vásári zaj,
Miként a vízhang, lassankint kihál:
Csak messziről szól halkán ting-talang:
Az ezüst hangu kicsiny est harang.

Oh, szép az est, az élet estje szép!
Midőn a mult igézón int feléd
És képzeted, mint gyors röptű madár,
A verőfényes tájra visszazáll,
Hol egykoron, mint gyermek, ifju majd,
Vágytól hevülve, kerested a zajt
S ábrándos évek üdvét élvezéd
S lihegve szóltál: az élet beh szép!

Oh, szép az est, az élet estje szép . . .
Egy-egy szent árny, a mint közel feléd,
Avagy a mint a mult ködfátylán át
Szemedbe tűn a kedves kis család,

Az ősi ház, Hunt-Pázmán czimerét
Büszkét, mutatván órmiről feléd . . .
A kert . . . pagony, hol muzsáid között
Bearanyoztad a jelent s jövőt.

Oh, szép az est, az élet estje szép,
Midőn a férfi rögös küzdő-rét
Gyakorta büszkén áttekintheted,
Hol győzteseként tündöklök neved:
Mert lelkedet szent érzés hatja át.
Szeretni hön az embert és hazát,
Örömben kikkel hűn osztozkodól
S ha gyászok van, értők könnyed omol . . .

Oh! szép az est, az élet estje szép,
Midőn diésfény közi az agg fejét,
Ki mint bűvár kutat színetlenül
S szent eszmékért küzd, lángol és hevül;
S bár nyolczvan évek súlyát hordja már,
Fenn röpked lelke, mint sólyom madár
S szétépeve árnyas felhők fodrát.
Derűt varázsol s örülni tanít.

Bearanyozván élted alkonyát,
Kedves öreg építs, munkálj tovább!
Dicső a mű, mit megalkot kezéd,
Mert benne él a tiszta szeretet;
A szeretet, mely nélkül a világ
Mi volna más, mint sivár pusztaság?
Mig általa megédentül a lég . . .
Oh, szép az est, az élet estje szép!

Nemes Ödön.

mába lépett. Ime, a názárethi ácsmester fia, kiből Istennek lelke lakozott, megajándékozta egyszerre a világot mindazon igazságokkal és eszmékkel, melyekről az ószövetség prófétái és a pogányvilág ideális bölcsői az ihlettség pillanataiban álmodoztak. Az általános emberszeretet, a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméi: a keresztyén állam és társadalom az alaptörvényei, a képzelhető legnemesebb formában levének az emberiség szemé elé állítva.

És a világ meghódolt az új igazságok hatalma előtt. Érezte a bennök rejlő isteni erőt, mely meggyőz mindent, a mi véges; áthat és megszentel mindent a mi emberi, a mi közönséges. Érezte már akkor, midőn csak évek és évtizedek tapasztalatainak tanuvalomásaira hivatkozhatott. És ma, — a midőn tizenkilenc száz év suhant már el Krisztus születése óta fölötté, — ma fennen hirdeti, hogy nincsen a modern állambölcsőknek, a társadalom ujjaalkotásait propagáló reformátoroknak egyetlen oly igazsága, egyetlen oly politikai vagy erkölcsi eszméje, melyeket Jézusnál egyszerűbb, de sokkal nemesebb formában már föl ne találunk. Az egyén joga, a hatalom tisztelete, a nő társadalmi emáncipációja, a rabszolgaság eltörlése: mindezek nem új gondolatok, nem modern elvek; már az evangélium kódifikálta valamennyit. Az erkölcsi elvek tiszta forrását Jézus nyitotta meg előttünk és — bármennyit fejlődött is Jézus születése óta, tudományos tekintetben az emberi elme: tizenkilenc század minden gondolkozója, minden bölcselője, minden reformátora nem tudta jobbal felcserélni csak egyikét is ama vallás-erkölcsi elveknek, melyek akkor, Jézus által lőnek az emberiség közkincsévé.

Mégis, úgy tetszik nekünk, az emberiség Jézusörökét még mindig nem asszimilálta, nem sajátította el teljesen. A világ még nem értette át, minden rétegében, a karácson szent ünnepéhez fűződő igazságok jelentőségét. Egyesek élete és egész testületük viselkedése tanuskodik erről. De megnyugtató az a tudat, hogy a keresztyénség elve a fokozatos fejlődésnek elve. A ki csak egy cseppet is ivott abból az élő vízből, melynek forrását Jézus nyitotta fel, annak habár későn is, habár lassan is, multhatatlanul jobbá kell lennie, ujja kell születnie.

Filirestély három felvonásban.

Tisztelt Szerkesztő ur! A mint tetszik is tudni szenvedélyes táncos vagyok. Még csendes szobámban is rámjön ez a szenvedély és ilyenkor előrántok egy széklet, karon fogom s rakom a táncot az — inasom fáttye mellett.

Épen ilyen nemes foglalkozás közepette beállit hoztam egy barátom s így szól:

"Te Jankó, eleget táncoltál a magad kedvéért, ne légy hát önző, jer és táncolj a mások kedvéért is." Azzal egy lapot tartott elém, melyen ez állt: "Filirestély három felvonásban."

"Hát ez mitéle ceerebogár, be? — szólék.

"Nagyon egyszerű. Csöngetnek, felvonatik a függöny s énekelnek, felolvasnak, hegedülnek, zongoráznak, szavalnak. Szóval nek-nek-olnak és ismét lebecsájtják a függönyt; mi csendes tünderalomba merülünk, az égnek angyalai leszállnak, mosolyognak, inceskednek velünk, majd követjük őket, — mint az ókor hajósai a syrének csabítóéneket — s lejtünk velök villi-táncot, míg a terem nagysága vagy kicsinysége engedi. Ennek is vége lesz, még mélyebb álomba merülünk, míg a harang kongás felől, hogy következik a II-ik felvonás. És így tovább a III-ik felvonásig. A vége pedig mindennek az lesz, hogy az angyalok, kik előbb mosolyogtak, inceskedtek s lejtettek velünk, megint leszállnak a földre egy mindenható ember varázspálcájának intésére s csizmacskákat, cipőcskéket, kis kőntösöket, kabátokat stb. hoznak magokkal azoknak a jó gyermekeknek, kiknek nem halt meg nagybátyjuk Amerikában és a kikért most izzadni fogunk — tánc közben."

Raalottam az alkurs. Szombat este volt. Toilettem-

Vajha amaz igazságok ereje, melyeket a karácson magasztos ünnepe hirdet az emberiségnek, minél többeket vezetne közülünk ma is az erkölcsi újjászületés útjára, hogy épüljön és izmosodjék ez által az egyetemes emberi társadalom fundamentuma is!

A megyei bizottsági tagok választása.

Polyó hó 19-én történt meg a másodszor kitűzött választás. Az eredménykövetkező Marosújvárt 98-an választák; megválasztották Blaska Ubald, Géczy Béla, Chirilla István, Bedő Samu, Csató János, Veress Gyula, br. Wardenar Arthur, Benkő Ákos, dr. Biktalvi Károly. Vizaknán legtöbb szavazatot nyert Ambrus K., Borbáth Pál, Koncez Lajos, dr. Szász Károly, Kronberg Gyula, id. Dézsi Boldizsár, Pásku György, Kiss József, dr. Adám Endre. Gyulafehérvárt: 68 szavazatból legtöbb szavazatot nyertek 6 évre: Novák Ferencz, Avéd Jákó, Elekes Viktor, Sárdi Miklós, Csiki László, Velikán Sándor, Kovács Samu, La Borda Kálmán, Körödi Péter, Téry Ödön, Iván Miklós, Gáll Béla. 3 évre: Jenei Árpád, Rejőd József dr. Deutsch Mór. A nagyenyvedéki vá. kerületben is élénk részvétel nyilatkozott; 82 szavazatból legtöbbet nyertek: Bedő Károly, Csató Ferecz, Pap Péter, Gruza Domokos, Krisán István, Monostori Károly, Pogány János, b. Bánffy Kázmér. A nagyenyvedvárosi kerületben szintén igen érdekes választás volt. miután az ugyanevezett regalista vezetők egy ügyes meglepetést rendeztek. Ugyanis a törvényszerint délután 4 órakor záródó választás előtt egy órával hirtelen nagyobb számú választót szedtek össze s ezekkel akarták Fodor és Füredi vezéreik mellett, több elvtársat beválasztani. A 136 szavazatból átlag 42 az övék volt, s így a pucst nem sikerült. Megválasztottak: Dezső Zsigmond, Deli Ödön, Eröss István, Scheidel József, Lázár Károly, Z. Szűcs Sándor, Mórágai István, dr. Winkler Albert, Fogarasi Albert. 3 évre: Horváth József. Az alvinczi v. kerületben 101 szavazó jelent meg, megválasztottak: Kádár György, Heczagán Basil, Csóka Miklós, Székely Lehel, Székely Árpád, Csuh Ferencz, Pásztohi Ödön. Balazsfalván volt legnagyobb a választók száma. 138-an szavaztak, mind román nyert többséget, mivel a magyar nemzetiségűek csak 62 szavazatot nyertek. Megválasztottak: dr. Bunea Ágoston, Barbatu György, Negrutin Fekete Joannu, Popu Gavriila, dr. Hosszu Basil (ki 137 szavazatot kapott) Hodosiu Juniu, Onisioru Teodoru. A magyar-igeni v. kerületben megválasztottak: Floresku Miklós, dr. Dobozu Vilmos, Kontz Albert, Freundl Gyula, Ferenczi István és Betekuj Áron. A vingárdi v. kerületben megválasztottak: Lukacs Béla, Hegedüs János, Zöld József, Dobolyi Zsigmond, dr. Varró László, Versényi Károly, Boér Jenő, Presia Áron, Virágh József, Dobolyi Sándor Szalánczi Jenő, Péterffy Kálmán. A borbándi v. kerületben is igen szép érdeklődés nyilvánult, miután 134 választó jelent meg, kiknek többsége megválasztotta: Damó Vilmos, Veszely Károly, Fára József, Baranyai István, Magda János, Plésa János, Román Izsák, Pataki János és Plésa Györgyöt. Az abrudbánya-vevesspataki v. kerületben megválasztottak: Rákosi István, Mészáros Gyula, Drégn János, Imreh Károly, Tóth Kálmán, Aron Balint. A zalathnai v. kerületben megválasztottak: Albini Gyula, Ferenczi István, Slafkovics István, Zsurka Amfiloia, Montani Gyula.

Általában kiváló érdeklődés mutatkozott mindenütt ami kitetszik részint a szavazók s különösen a megválasztásra pályáztak feltűnő számából. Örvedetes körülményekpen felemlíthetjük azt is, hogy sok jó új erő került be a megyei bizottságba.

A magyar társadalmi kulturmozgalomról.

Bezdé, a melyet elmondott Sándor József az Emke t. alelnök-főtáka, a kolozsmegeyi tankerületi tanító-testület 1892. október 29-iki közgyűlésén, Kolozsvárt.

Ez intézetek közül első szavaztatta meg magának a

hez fogtam. „Sámson!” — szólék inasomhoz — „ma fényesebbre kelőd cipőmet, mert mások kedvéért tancolok. „Sámson!” a rézgombokat (jobban mutat) tedd az acél helyett a manchettemre, mert jótékonyra tancolok! illő, hogy fényesen jelenjek meg.”

A toronyban hetet harangoztak. Még egy pillantás kis tükörbe s utnak indultam. Belépek az előszobába. A pénztáros egy köszönetet szavazó mosolyal fogad, élénk ő nagytiszteletűsége — itt megsugom: ő amaz említett nagy angyalvárású — meglepedése symbolumál egy bodor füstöt böcsát ki, mely ámbrozsiaként száll fell az égbe. Bent a teremben a titkár tiszteletteljes hajlongással kimutatja helyemet.

A függöny felgördül. I. felvonás, 1. jelenet: „A polgári leányiskola éneke.” Dehogy a polgári leányiskola. Hiszen mindnyája: mindmagaunyi kis angyalkák!

II-ik jelenet: Dr. Werner Gyula felolvas. Ah, hiszen ő Herkules, ki Anteuszszal bírokra szállt (a Budapesti Hirlapban)! Most is valami „Don Juan” nevezett ur felett arat diu-ó győzelmet. (Tyűh! de jó, hogy nem én voltam ama bizonyos Don Juan!) Zúgó taps. Következik a 3 ik jelenet:

„Vincez Ara és Zelma zongorajátéka.” Bámulatom fokozódik. Elfoglaltságomban Liszt Ferenczet is leánynek képzeltem. A taps elhall, jó a 4-ik jelenet.

Ki zokog, mint malom a pokolban? Szakács Imre. Szavalja Arany János „Katalin”-jának egy részletét. A közönség tapsol. Ó egy araszszal nó. V-ik jelenet: Straub Erzsé k. a. zongorázik.

Már vagy én voltam a mennyországban, vagy az angyalok szálltak le. A közönség maga is így gondolkodott, mert így nyilatkozott tapsaiban. És most jött a tündérszám; karjaira vittek, lejtettek velem hosszasan, édesen azok a tündérek, mig valóságos álomba merültem, hogy átaludjam a felvonások közt levő időt.

Ismét a hét órai harangkongás vert föl álomból. Ah, következik a II-ik felvonás. Hadd nézzük végig azt is. A pénztáros még jelentősebb mosolyal tüntet ki, a nagytiszteletű ur keűs bodor füstje dupla meglepedés jele. A titkár ur egy paddal előbb mutat helyet.

megyei pótladót a Károlyi István gróf vezetése alatt álló Széchenyi-társulat. Az Emke után következőleg legszelbben szerveződött a felvidéki, melynek működése eddig 9 vármegyére és Selmezz szab. kir. városra terjed ki és újabb területet további 8 vármegyére szándékozik kiterjesztetni.

Az Országos Iskola-Egyesület az összes testvér- és rokon egyesületek közeeledése érdekében rendezett 1885. szeptember 14-én Budapesten egy országos jellegű értekezletet; 1887. október hó 9. 10. és 11-én egy közmvéledési kongressust és G e r l ó c z y Károly kidolgozásával egy terjedelmes füzetben gyűjtötte egybe a közmvéledési egyesületek élete adatait. A Dunántuli egyesületek, melyek B e k e s Gusztáv faradozásának köszöni létrejöttét, az Emke után máris a 3 ik legnagyobb egyesület. A többé-kevésbbé kisebbek általános jellegzésél elmondhatjuk, hogy a lelkesedés és munka készsége mellett anyagi nehézségekkel küzdenek. Az Emke maga, melynek létrejöttére különösen B a r t h a Miklós és S z a t h m á r y György adták a hírlapi impulust, jelenleg készpénzben, ingatlanokban és váróságokban körülbelül egy millióval rendelkezik, saját díszes épületében lakik, s évi rendes budgetje 50.000 ft, a minél csak 40-szer fordít többet közvetlen népuvelésre a magyar állam is. Fiókhálózata Aradon, Debreczenben és Szentesen, az Alföldön át felnyulik Budapestig s további szervezkedése most van folyamatban; van összesen egy 10- és székvárosi, 18 vármegyeyi, 8 önálló városi, 28 járási vagy kisebb-nagyobb vidéki, összesen 58 téri és níválasztmánya. Tagjai száma 78 örökös, 1787 alapító, 10.531 rendes, 4250 pártoló, összesen 16.640 kipróbált törzstag. Fentartott vagy rendszeresen támogatott intézményeinek száma 101. Intézményt létesített vagy segélt adott eddig 138 községnek: a segélyezte körlelkések gondozása kiterjed további 136 községre. Ipari szakiskolákhoz ad évenként 42 rendszeres ösztöndíjat. Létesítette az állammal az első erdélyrezi földmives iskolát, s alakította az Erdélyrezi Kárpát-Egyesületet; kiadta Erdély első leírását most 5000 példányban az Emke díszkönyvét; munka alatt van felütek számára való nemzeti olvasó könyve. Ipari és közgazdasági propagandáiról és eredményeiről nem beszélünk.

A fentebbiekből kitetszőleg a magyar közmvéledési egyesületek vidékenként és alólról, egymás példájára, de egymástól függetlenül keletkeztek, s még eddig mindazok a törekvések, melyek miundányit egy szorosabb kapcsolatba, szövetségbe, egyesülésbe vonni iparkodtak, nem sikerültek. Ily törekvés igen korán nyilvánult a budapesti Iskola-Egyesület részéről, mely épen ezzel a céllal vette föl az „Országos” jelzőt: de sem saját fiókhálózatát az egész országra kiterjesztetni, sem pedig a többi egyesületet aegise alatt egyesíteni, dacára központi helyzetének és a rendelkezésére álló fővárosi eszjónak, ismételt különböző fáradozásai ellenére sem sikerült. Jóllehet különösen szövetségi kísérleteiben meleg támogatóra talált a felvidéki és a sárosmegyei egyesületekben, mely utóbbinak elnöke B á n ó József egy szövetségi tervet is dolgozott ki, ez azonban az egyes egyesületek anyagi erejét és egységét inkább gyengítö, mint erősítő föltételeinél fogva, egészben viszhangra még az E. M. K. E.-nél sem talált. Ily körülmények között a már említettem bpesti congressus határozata alapján, melyben

egyelőre elegendőnek mondatik ki, ha a különböző egyesületek időről-időre a felgyült anyaghoz képest congressusokban találkoznak, az Emke vette kezébe egy congressus rendezését s ez 1893-ban Debreczenben megtartani szándékozik. Az előkészítő lépések azonban tervszerint először zajtalanul bizalmas találkozások és értekezletek alapján ejtendők meg, a mi annál könnyebb, mert Budapesten van már a székhelye az Iskola Egyesületnek, a Dunántuli közmvéledési egyesület, adminisztráló székhelye a Felvidékinek; ott van B á n ó József; s az Emkének a fővárosban egymagának akkora fiókválasztmánya van, mely egyedül egy nagy egyesület. Az 1877-évi congressus határozata értelmében pedig congressus az Emke ezen fiókválasztmánya, illetve az Emke igazgató választmánya nélkül nem is rendezhető, feltéve, ha a testvér-egyesületek respektálják ezt a határozatot, melyet az Emke ugyan magára nézve kötelezőnek el nem ismert, mindazonáltal híven megtartott, s most mintán az idő bekövetkezetnek látszik, azt érvényesíteni igyekeznek. Az az állítás, hogy az Emke már korábban megindította volna a congressus rendezésének munkáját, de ez nem sikerült, tévedésen alapszik, mert az Emke erre még nem vállalkozott, miután előbb arra törekedett; vezérő gondolata az volt, hogy ömaga megteremtésével midneu körülmények között biztosítsa a magyar közmvéledési mozgalom fennállását s csak miután ez minden körülmények között megvan, lehet gondolkozni arról hogy szellemi és erkölcsi közös kérdésekben az érintkezés a congressus útján is előmozdítottassék, mely érintkezés elől az Emke eddig sem zárkozott el, a mint leveltárának adatai bizonyítják.

Az a kérdés már most: szükséges lesz-e egy ily közeeledés elegendő erre a congressus a jövőre is?

Arra a kérdésre, hogy elegendő érintkezési pont-e a congressus az ezen hozott, de egyébként kötelező erővel nem bíró különböző határozat, valamint a szokásos írásbeli érintkezés, sőt szükséghez képest személyes összejövetel, a mint az Emke eddig sohasom utasította visszat sőt ismételt eselekekben kereste is: erre a kérdésre az Emke álláspontja az, mi tényleg a legutolsó congressusé, hogy ez egyelőre mindenesetre elegendő; mi lesz azonban később, azt az élet kell, hogy kiforrasa uem az elmélet vagy erőszakoskodás. Annyi tényleg látszik, hogy az egyes ethnographiai zónák szerint nagyobb egyesületek alakulnak és fornak egyben, mint a Felvidékről, a Dunántulról, a készülő Delmagyarországról látszik, hogy az Emkét ne is omltsem, mely az erdélyrezi és az alföldi területen egyenesen országos hálózat szervezésével kezdte meg életét.

Fognak-e ezen nagyobb territorialis egyesületek aztán később valamely közös közeget létrehozni, azt ez idő szerint alig mondhatni meg; a hajlandóságból azonban annyi látszik, hogy legalább valamely közös tervben, eljárás elvekben s esetleg közösen szorgalmazandó kérdésekre lesz megállapodás. De ide is a nélkülözhetlen sine qua non: egymás erőszakolás nélkül való barátságos és testvéri megértése a legszorgosabb kerülése minden oly tervnek, mely az egyes egyesületek individualitásának gyengítését, elsorvasztását hozná magával, mely vert vesz el a helyet, hogy vért öntene tagokba s bizalom helyett aggodalmat és visszavonást idéz elő. Hasonlatul Magyarország folyóit hozhatnám föl, melyek a Ti-

A függöny felgördül.

1. Jelenet: „Nyitány a fótanodai vonós zeuekar által.” Mondhatom, hogy méltóság kezdtek meg a II-ik felvonást. Zayda tanár meglepedést sugarzó arca erősen argumentál a közönség tapsai mellett, mert bizony ő kar-nagysága csak ily esetekben szokott meglepedédt lenni. — És most, dákaim és uraim, legyen vége minden sut tognának, — mert jó a 2 ik jelenet. Le a lámpák tenyé ve! Faust nem szereti a világosságot. De miúcs is lámpa, midőn Bartha Zsigmond tanár ur lehozza a napot az égről, Persze az ő kutató szeme a napnal világosabb nappan is föltekart fedez föl. A napután azonban fel, — azaz leejött a hold is — és most már lehet suttogni, lehet titkos jeleket adni egymásnak. Oh dicső hold! ez én szemem sugartás is őszehozta egy ábrándos lányka szemével. Köszönetet szavaztam Bartha tanár úrnak, mint a közönség sem késett dörgő éljenek közt hiteisíteni.

Harmadik jelenet: Török Gyöngyke zongorajátéka következett, melyet Weirich Frigyes, Eckstein Lajos és Lázár Ottó kísérték, ki hegedűvel, ki gordonkával. — Nem merem találgatni, hogy ki nek a játéka volt a legsikerültebb. Félek, hogy úgy járok, mint Paris.

De jó a 4-ik jelenet: Barthos Gábor szavalja Vajda János „Síról” című költeményét. — már ez a Barthos nevezű ur kicsoda? Felel a közönség tapsa, hogy: a biz egy derék fu.

5-ik Jelenet: Török Gyöngyike és Végh Kátha zongoráznak. — Hm. Csodálatos, hogy az én káprázatom még mindig tart. Hjah, azok a piciny ujak nagy büvészek, a mint végig futnak a billentyűkön. Elrdatatásomból megint tetszészaj vert föl — és a függöny eltakarta a II-ik felvonást — Ismét elvegyültem a mosolygó arcok, pszján nevetések, viccelkedések zajába. A tündérek megint karjaira vettek és vittek . . . vittek a tulvilágba . . .

A harmadik 7 órai harangkongás vert föl álomból. Megint az előszobában voltam. Siettem a III-ik felvonásra. A pénztáros ur már kezét szorított velem, a nagytiszteletű ur egy szivarral is kedveskedett, a titkár meg épen karon fogta vitt az első helyre.

A függöny harmadszor is felgördült,

1. Jelenet: „A gymn. vegyes dalkar éneke.” Bravo! ez már aztán valami. A nézőtárról tetszés zaj a jutalom. — Következik Józsa Gyula ur felolvasása.

Álmodik — ébren. Oh be szép álom. Ha való volna! A szellemi színpotkak pattognak a légben s felgyújtják a kedélyeket — tapsra. Harmadik jelenet:

„G-moll solo” Eckstein Lajos által, kísérik Tornyai Károly, Zujda János, Weirich Frigyes és Lázár Ottó. — Uraim le a kalappal! Ilyet produkálni csak Reményiék tudnak — Amerikában.

Negyedik jelenet: Bihari Béla ur szavalja Jókai Mór „Munkási rabját” — áll néma csend, — de annál nagyobb a taps a szavalt végéztével és jó az ötödik jelenet:

„Lázár Irma k. a. zongorázik.” Megvagyok babonázva már a leányok által. De hát ez megtörtént, mi szegőy földi haladókktal.

Nunc venio ad fortissimum virum: Danes Mózes trara—ra—bummuzik egy vígkompaniával.

Ne rójak tel nekem hölgyeim, uraim, hogy itt már valóságos exstasisba jöttem. Ajkaim önkönytelenül együtt énekeltek a Danes urával a nóát, melyben az állatsereglet fraternizált a regalistakkal, — lábaim egy taktusra mozgottak a Danes urával, hiszen mindketten a jótékony célért táncoltunk s mindkettőnknek ugyanegy volt a jó kedv motívuma.

A függöny végkép legördült és harmadszor is karjaira vettek a villik és vittek, vittek . . . a menyországba.

Mindzezből nekem jutott a legtöbb élvezet.

Örözet feszítette keblemet, hogy jótékony célra mit ködtek lábaim, hogy részesülhettem a pénztáros ur mosolyaiban, a titkár ur hajlongásaiban, hogy szemlélhettem a holdog meglepedést a nagytiszteletű elnök úr arcán s hogy — a mi legtöbb — most már minden este, midőn álomra hajtom fejemet, elgondolhatom egy, földre szállott angyalkáról:

„Képeddel alszom el . . .” Sok ilyen kedélyen jó estét kívánok Tekintetes Szerkesztő ur. Coquus.

szában egye-
ladjunk vize-
jék a nehé-
És pedig az
véregyesülete-
akarni. S ez
csak a cong-
többit majd
séget azonban
minden vona-
kotáára töre-
tek teste és
és erkölcsi e-
Azonba
turmozgalom-
tagokat elsor-
és önmüköde-
előtt, mely a
nem anyagi-
hanem meg
és terhesebb
félteékenység-
zalmas ériut-
minden nyon-
közeeledésben,
ennek hazafia-
örvend. a mi
ményi Aut-
a tekintetben
csak látszatra
nyomni a tö-
eröltetés.

Különb-
böző kulturák
denkinek kü-
középontja a
deralisticus e-
tását és küli-
magában; te-
egy államban
melyek közt
egymást kizá-
gyermek lel-
és a magyar
söket és kirá-
vőknek mind
megértenők,
zán, hátsó g-
fejlődés mest-
veteli. És én
még további
tem szerint
bevezetés, es

Ha az
lőnbözőbb vi-
ben még egy
megismernők
találkozunk k-

A mag-
lami cultur-p-
nyitese, nem-
és igazságos
vésék a libe-
magyar nem-
nek, ha ezen
állapot alap-
gével vagy a
engedné meg
paba a rend-
az egész kül-
rekréseinek,
egész nyugot-

A nép-
gyarország k-
gátat vetni e-
hala Istenne-
állunk a kele-
nünk kell a
a 80-as évét
ben folytatód-
nak a magyar
mire az állam-

A mag-
valtságban eg-
éves állam e-
ból, csak esz
magyar állam
symbolum, a
tűnt a magy-
útheti kését.

Ezért k-
mely még z-
tisztni és
kodai a mag-

szában egyesülnek, de nem úgy, hogy a torkolattól haladjunk vizellenére fölfelé, hanem úgy, hogy alólról történjen a nehézkedés szükségszerű törvénye szerint a közeledés. És pedig az Emkét illetőleg, elhibázott dolog volna a testvéregyesületek részéről őt akár kizárni, akár absorbeálni akarni. S ezért a mozgalom sikere érdekében egyelőre csak a congressusnál kell, szabad és lehet maradni, a többi majd meglátjuk az idők szerint. Azt az életjelenséget azonban nem lehet tagadni, hogy egész nemzetünk minden vonalon az egységes és oszthatatlan állam megalakítására törekszik s a culturmozgalomban is az egyesületek teste és önállása érintése nélkül, valamely szellemi és erkölcsi egységnek előbb-utóbb létre kell jönnie.

Azonsan nem azért recomensativ törekvés a culturmozgalom a társadalom részéről, hogy egy az egyes tagokat elsorvasztó szervezettel az egészséges életűtől, az önműködés meghátráljon egy esetleges oly alakulás előtt, mely a csatatéren a helyszínén működő seregnek nem anyagi és erkölcsi támogatást juttat és közvetít, hanem még erőt von el s a működést csak komplikálja és terhesebbé teszi. De ha sikerül teljes hátsó gondolat, féltékenység és veszedelmes kiáltása nélkül, kölcsönös bizalmas érintkezésekkel, külső zaj és a megfélemlítés minden nyomása nélkül megállapodásra jutni egy oly közeledésben, mely egymásra hat és egymást támogatja; ennek hazafias szívével és öntudatos elmével az Emke csak örövend. a mint azt a folyó évi budapesti közgyűlésen Reményi Antal indítvány alapján kimondotta is. És ebben a tekintetben mindennek távolabb kell állani, mint annak csak látszatának is, hogy valamelyik egyesület el akarja nyomni a többi. Ezt a látszatot pedig előmozdítaná az erőltetés.

Különböben tény az, hogy Magyarországon különböző kulturák vannak keletkezében; tény az, hogy mindenkinek külön politikai aspirációkkal külön irodalmi központja alakul; tény az, hogy Magyarországon a federalistis eszme csak a történelmi állam szétbomlását és külön nemzeti államokká keletkezését rejti magában; tény az, hogy a nemzetiségi kulturák harca egy államban különböző Istenek és oltárok összeütöztetése, melyek közül csak egy oltár lehet a győztes, a többi egymást kizárja; tény az, hogy nagy különbség az egy gyermek lelkenek fölépítésében, vajon Hunyadi Jánost és a magyar királyt tartja-e hősenek, avagy idegen hősokeket és királyokat: s ha ez igaz, az egy cultuson levőknek minden téren és irányban közeledniök, egymást megérténiök, egymást támogatniök kell; de őszintén, igazán, hátsó gondolat nélkül, úgy mint azt a természetes fejlődés mesterségség és a tagok elnyomása nélkül követeli. És én hiszem, hogy a magyar culturmozgalomra még további messz és nagy feladat vár, úgy, hogy nézetem szerint mindaz ami eddig történt csak kezdet, csak bevezetés, csak az öntudat felébredése vala.

Ha az egyesületeknek nem is, de az ország legkülönbözőbb vidéki vezetőségének a magyar cultur-eszmében még együtt összejönniök, egymást versengés nélkül megismeréniök, megérténiök, s közöe prouamm-pontokban találkozniök kell.

A magyar cultur-mozgalom hivatva van, hogy állami cultur-politikánkra irányadólag hasson, azt terméke nyitja, nem zajosan, de a tapasztalaton épülve, tárgyilag és igazságosan: mert Magyarországon a fellforgató törekvések a liberalismust a liberalismus eszközeivel ölik, s a magyar nemzet világtörténelmi missiója ellen cselekednek, ha ezen a földön, hol sem a szláv, sem a germán államot alapítani nem birt, gyengességével, élehetlenségével vagy gyávaságával egy oly apocalypsis kifejlődését engedné meg végbemezni, mely fellforgatná Közép Európába a rendet, adáz küzdelembe engedné jutni romjain az egész keletet, tért nyujtana Oroszország európai törekvéseinek, s végeredményeiben keserűen lakoltatná az egész nyugatot.

A népvándorlás és újabb államalakulások kora Magyarországot keleti határáig lejárta; ellenkező kísérleteknek gátat vetni erkölcsileg, szellemileg és anyagilag immár hála Istennek, elég erősek vagyunk. Műveltségileg fölötté állunk a kelet népeinek, s ezt a műveltséget terjesztenünk kell a legszélsőbb néprétegekig. A mi kezdődött a 80-as években, annak emberi és civilisatorius érdekében folytatódnia kell a 90 es években. Nekünk polgároknak a magunk áldozatával kell kipótolnunk mind azt, a mire az államhatalom egész erővel fordulni nem bír.

A magyar cultur-mozgalom devise: egységes műveltségben egységes testvériség s erre a nyel az ezer éves állam egyetlen egy történelmi maradványa a multból, csak eszköze az integrans és oszthatatlan politikai magyar állam e helyen való fennállásának; egredüli symbolum, a melynek elestével vagy meggyengültével le-tűnt a magyar lobogó s aztán már csak oszló tetembe ütheti kését a kegyelemfodós.

Ezért hiszem, hogy a magyar cultur-mozgalmat, mely még zavaros és kiforratlan elemeiből hova-tovább tisztulni és megszabadulni fog, még hasznosítani fog iparkodni a maga céljai keretében maga az állam souve

rainitása is. Eljön az idő, hogy az ország cultusminisztere is a mozgalom élén fog állani s a dolog ott fog most már gyakorlati alapon létesülvé végződni, a hol a balhatalatlan emjéki Eötvös a népnevelési egyesületekkel iparkodott kezdeni, a honnan jelen előadásomban én is kiindulék, midőn aztán majd a mozgalom és a néptanítás találkozására egyre közelebbi, bensőbb és mindennapibb leend.

A mozgalom és a tanítás között ugyanis még mindig nincs meg a kellő contactus, a kellő összefüggés sőt akadt m. kir. állami tanfelügyelő, a ki az Emke főköválasztmányi elnökségéről azzal mondott le, hogy Emke elnökség és tanfelügyelőség összeférhetetlen. Tudok m. kir. állami tanfelügyelőket, a kik indolensek a mozgalom iránt, sőt annak ellensége. Milyen legyen aztán a kezök alatti tanítás s miként fejlődjék a nemzeti önértzet?

Azért is a köznevelődési mozgalom tovább fejlődésétől, a különböző egyesületek megfelelő közkekedésétől, de nem összeerőszakolásától, én első sorban épen ezt az erkölcsi és szellemi eredményt várom s anyagilag főleg az állam-hatalomra való hatást, minthogy nemzeti culturánk érdekében a föld alól is minél jelentékenyebb összegeket kell előtáremtenünk, s minthogy kétségtelenül áll az, a mivel a folyó évi budapesti Emke közgyűlésen az egyesület évi jelentését végezém:

A jótékonysság, a népnevelés, a nép anyagi érdekeinek előmozdítása: van-e az erőhatalom igazságos eszközein kívül ennél biztosabb kapes, mely felebarátaink, polgártársaink szívét elváhatatlanabban szívünkkel egyesítse, s van-e az országoknak — a történelem és a jog erején túl — maradandóbb és biztosabb alapjak, mint az összes lakosok, honpolgárok hazafias erkölcsi értelet? Ezen, az érteletlen építi az Isten is a maga trónusát. Ez az a szilárd talaj, melyet fáradszónakul kell megművelnünk, s ebből kell csak igazán: bensőleg is es elpusztíthatatlan kikeltünk az 1848. év keresztfáján kijelentett egyenlőség és testvériség új Magyarországot. Az árulokat lehetetlenül tenni, az ártatlan és szelid népet, hogy — ne vétkezessenek — irgalommal és szeretettel keblünkre ölelni föl: ezzel, az erő és jószág karjaival alkotta meg Szent István királyunk 900 év előt keresztény hazánkat; ez a Megváltó evangéliumi szelleme is: az önfeláldozás és az itélet; s ez, az irgalom és bölcsesség, a hatalom tisztító menyőörgése és a könyörület termékenyítő szelid fuvalma az egek Istenének világkormányzó lelke is. És hadd jöjjön aztán az ellen. Int a király, s egy nemzet fog ezen a földön villámló szemekkel, nyugodt kezében fegyverével, a rend és biztonság örekeit Európa keletén állani, s minden művelt nemzet rokonérzetével egyetlen imádság és esztakiáltás fogja végig reszkettetni a levegőt. A magyar nemzet 1848-al az újabbkori európai államok ösvényére lépett; szenvedéseivel és elhatározásával a világtörténelem a létezéséhez és ehez a földhöz újabb jogosultságot vívott ki magának s most szeretet és világosság Istenországát emelve vállain; ennek irányát és szellemét röpi szárnyain Erdély felől az Emke törekvése is, s a Magasságheli angyalának trombitazengése hirdeti: engem is a virrasztó gond és a hazaszeretet jó szándéka hozott létre; rajtam is az Ur dicsősége és a nemzet fensége tündököl; én a győzelem, mert az igazság, erő, önfeláldozás és a testvériség vagyok. Kövessetek, in hoc signo vinces!

Vége.

Vegyes hírek.

— Boldog ünnepeket kívánunk tisztelt olvasóinknak: különösen kedves munkatársainknak és levelezőinknek, kiknek sorába több kiváló erőt letehtünk szerencsések megnyerni. Ajánljuk lapunkat hathatós pártolásukba.

Lapunk mai számához mellékletet adunk. Tartalma: „Imádkozom” költemény Szabó Jenőtől. — Vármegyénk történetéből. — Levél Ausztráliából. — Sport — Vegyes hírek egyrésze. — Irodalom.

— Imreh József m. lapádi körjegyző lemondott állomásáról. A legképzettebb, ambitiosus, tevékeny, jegyzők egyike volt, ki községeknek érdekeit mindég szíven hordozta, még pedig szép sikerrel. Helye nehezen lesz pótolható.

— A n. enyedi Casinó f. hó 19-én tartotta meg közgyűlését, melyet az elnök távollétében b. Splényi Henrik nyitott meg. Megválasztattak igazgatókká b. Splényi H. és Megyes B., jegyzővé dr. Faruos, gazdává Rákósi B., pénztárnokká Fogarasi Béla, könyvtárnokká Borsai S. Elhatározták, hogy az egyesület fennállásának 60-ik évfordulóját megünnepelik.

— A n. enyedi polg. olvasó egyesület f. hó 29-én d. u. órákor tartja közgyűlését. Az egyesületben kiváló élénk társadalmi élet van, melynek barátságos hangulata lényegesen befoly arra, hogy a tagok szaporodjanak. Nagyon helyén volna egy oly erős egyesület létesítésére gondolni, mely a Casinó céljaira teljesen megfelelő csinos épület emelését is pl. adóval, s legközelebbiről a nagyszobeni magyar olvasó

egyesület példája szerint eszközölhetné. Nem egy-két év alatt valószínűleg megugyan a terv, de ha létesülvé, egy állandó erős központtal szolgálva, mely célszerű beosztásával telenyáron egyaránt kellemes időöltési helyül szolgálhatna a tagoknak és egyszersmind családjainak.

— Az enyedi jó példát Vizaknán is követik. — Városunk derék női példájára Vizaknán egy kis énekkar alakult Tóth Irma tautitónó (Toth Sándor p. ú. igazgatói helyettes szép képzettségű lánya) vezetése alatt. Az énekkar tagjai: Komáromy Gabriella, Leich Vilma, Gally Ágnes, Reithoffer Ida, Oprisor Mari, Demeter Erzsébet és vasuti állomási főnök David István. — kik Karácson ünnepén a templomban Franz Nekes által szerzett „Missa in hon. s. Aloysii Gonzagae” darab egyes szakaszait fogják énekelni egy pár karácsoni énekkel együtt. — A próbák után itélve, — lelki életvetre számíthatnak a tisztelt hallgatók. Csak előre!

— Pappfalvi Szilárd a balázsfalvi gör. cath. káptalan nagyprépostja f. hó 18-án 89 éves korában csendesen elhunyt. Megmondta előre az öreg ur: „meglécsék, egyszer csak halva fognak találni.” Ugy is volt, midőn a házias beléptek szobájába, már kimult, anélkül, hogy betegesen feküdt volna. Pappfalvi azon derék románok egyike volt, kik élénk részt vettek hazánk közügyében, 48-ban s aztán is országgyűlési képviselő volt, s a jó egyetértés megleg szószólóját birta benne. Magas, szikár termetű, szép piros arcú, fényes fekete szemű, tanult férfi volt barátságos modorral. Lapunkat is megtisztelte érdekes cikkeivel, melyekben szintén a jó egyetértés szükségét hangoztatta. Legyen a derék ember fölött könyű az általa hiszen szeretett haza földje. Utódja valószínűleg Moldová János canonok lesz.

— Gyászír. Árkosi Benkő Elek földbirtokos, m. kir. postamester, volt 48-as honvéd hadnagy, m. bizotts. tag, a M.-Csucs—koppándi állami iskola gond. elnöke, f. hó 23-án életének 60-ik évében, rohamos tödőlobban meghalt. Gyermekai Ilona, Ákos, Kálmán és nagy rokonság gyászolja a korán elhunytat. Temetése karácsony elsőnapján d. e. 11 órakor lesz M.-Csucsban. Egy buzgó, derék férfit vesz benne meggyünk, s egy jó atyát és rokot szeretettjei.

— Gyászír. Egy derék, közbeesülésben állott férfi: Sikorszy Janos úy. pénzügyi biztos, volt dicsőitő főhadnagy, a nagy vitézségi arany érem s több érdemrend tulajdonosának f. hó 20-án 72 éves korában Kolozsvárt történt halálát jelenti egy gyászlap, nem kis meglepetésére azoknak, kik vele még néhány nap előtt még kedélyesen időztek a kaszinóban. Súlyos operatut kellett a derék embernek kiállni, mely azonban már nem hozta meg a kívánt jobbulást. Halála híre olykésőn terjedett el városukban, hogy a halott haza szállítását és a f. hó 22-én d. u. tartott temetés idejét nem tudván, sokan nem adhatták meg a végtisztességet, amint kívántak volna. Neje szül. Gyórfy Matild, gyermekei: Gizella férj. Hahschild Lajosné, Terez férj. Binder Ottóné, Matild férj. dr. Bogdan Andrásné, Titusz Zsigmond, József és Jakab siratják, kiknek gyászában osztoznak: Gyórfy Pető, Krisztina férj. Tiltscher Ede, Vilma özv. Puskás Ferencné, Titusz, Laura özv. Zichariás Józsefné, valamint ezek gyermekei s az egész család iránt kiváló szeretettel viselő Gyórfy Anna özv. Donogány Jakabné, Fogadja a tisztelt család kiváló részvétlüket.

Hus árak

Nagyenyeden, 1892. év. december hó 25-én.

Marha hus kilója	—	—	48 kr.
Borju „ „	—	—	44 „
Sertés „ „	—	—	40 „
Berbécs „ „	—	—	28 „

Felelős szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN.
Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

HIRDETÉSEK

Báli selyemszöveteket méterenkint 55 krtól 9 frt 85 krig (mintegy 300 különböző árnyalat és színben) szállít, megrendelt egyes öltönyökre, vagy végeken is postabír-és vámentesen HENNEBERG G. (es. kir. udvari szállító) selyemgyár a ZÜRICHBEN. Minták postafordulóval küldetnek. Svájcha címzett levelekre 10 kros bélyeg ragasztandó. (3)

MEGJELENT

uj könyvek és az ünnepekre alkalmas ifjusági iratok és képes könyvek kaphatók

Wokál János
könyvkereskedésben N.-Enyeden.

Wekerle Sándor és kabinetje.

Politikai jellemrajzok. Ára 50 kr.

Heine, Dalok könyve. Fordította Endrődi Sándor. Diszkötésbe ára 6 frt.

Gr. Zichy G. újabb költeményei. Kötve ára 2 frt 60 kr.

Az Athenaeum kézi lexikona.

Szerk. dr. Aszádi I. Ára fűzve 6 frt, diszka és erőa fűzőkönyvben 8 frt.

A Pallas nagy lexikona. Az összes lemezek enklavéjára 1 forint.

A parasztek és nemesek elzülése Oroszországban. Irtá Samson Himmelsjerna H. A 2 kötet 3 frt 60 kr.

Uj Dekameron. GUY de MAUPASSANT. Második kötet ára 2 frt.

A Schilling-ház. Regény. Irtá Marlit K. Ára a két kötetnek köve 3 frt 20 kr.

Magyar szellemi élet. Elbeszélések és rajzok a magyar irok és művészek életéből, szerkesztette Igmándi Mihály. Diszkrétébe ára 5 frt.

Költők albuma. (Emlékkiadás.) Összeállította Radó A. Diszkrétébe 6 frt 50 sr, egyszerűbe 5 frt.

Idegen költők albuma. Összeállította Radó A. Diszkrétébe ára 5 frt.

Vaszari Kolos. Történelmi életrajzok. Az ifjúság számára. Ára 2 frt 80 kr.

Magyar népmondák. Az ifjúság számára feldolgozta Radó Vilmos. Ára 2 frt 80 kr.

Robinson Crusoe története és kalandjai. Átdolgozta Donázy Ferencz. Ára 1 frt 20 kr.

Tannenburgi Róza. Elbeszélés a lovagorból. Irtá Schmid Kristóf. Ára 1 frt 20 kr.

Derék Ferkó története. Murrytá kapitány után az ifjúság számára átdolgozta Donázy F. Ára 1 frt 20 kr.

Természettudományi olvasmányok. Szerkesztik Hankó Vilmos és Szerényi Hugó. Ára 2 frt 40 kr.

Kis almanach. 11. évf. 20 magyar író eredeti meséivel, képekkel. Az ifjúság számára szerkeszti Brody Sándor. Ára 1 frt.

Ezeregy éjszaka regéi, a magyar ifjúság számára átdolgozta Radó A. Ára 1 frt 80 kr.

Egyszer volt, hol nem volt. A legszebb mondák, regék és kalandos történetek gyűjteménye. A magyar ifjúság számára elmeséli Bánfi János. Ára 2 frt 80 kr.

Elbeszélések a görög világból. Az ifjúság számára. Charlotte M. Yonge után Hampelné Pulszky Polixena. Ára 1 frt 60 kr.

Ötven mese gyermekek számára. Hey Vilmos után írta György Ilona. Ára 3 frt.

Egyszer volt, hol nem volt. Mesekönyv Beihstein L. után átdolgozta György Ilona. Ára 2 frt.

Vizen és szárazon. Négy elbeszélés a fiatalság számára írta Christian W. fordította György Ilona. Ára 1 frt 20 kr.

A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére. Németből fordította és a hazai viszonyokra alkalmazta Bein Karoly. Ára 1 frt.

Rajzolás a természet után. 50 mintalap összeállítás. Irtá fiatal rajzolóknak számára. Ára 90 kr.

Sz. 5783—1892.

Pályázati hirdetmény.

A magyar-lapádi körjegyzői állomás lemondás folytán üresedésbe jöven — ezen állomás választás útján leendő betöltésére 1886. 22. t.-cz. 82. § a értelmében pályázatot hirdetek.

Ezen körjegyzőség áll: M.-Lapád (székhely), M.-Becze, M.-Bagó és Vadverem községekből.

Java/almazás: 462 frt fizetés, 38 frt lakbér, 24 frt irodai, 17 frt fűtési és 48 frt szolgatársi átalány, utazási és napidij, valamint magánosok részére készítenő munkálatokért járó díjak szabályrendeletileg vannak szabályozva.

A választás 1893. január hó 4-én d. e. 10 orakor fog M.-Lapád községben a körjegyzői irodában megtartatni.

Felhivatnak pályázók, hogy szabályszerűen felszerelt pályázati kérésüket 1893. január hó 2-ig alólírothoz nyujtsák be, mert a később érkező folyamodványok figyelembe nem vétetnek.

Nagynyeden, 1892. december 11-én.

Szász József, főszolgabíró.

Sz. 2597—892

Pályázati hirdetmény.

Törvényhatóságilag jóváhagyatott szabályrendelet alapján, Verespatak nagyközségbe évi 300 frt fizetéssel járó községi végrehajtói állomásra pályázatot hirdetek s felhívom mindazokat kik ezen 300 frt évi fizetéssel járó állomást elnyerni ohajtják, szabályszerűen saját kezűleg irt folyamodványaikat hozzám 1893. évi január hó 10-ig adják be.

A 300 frt évi fizetés havi utólagos részletekben vehető fel a község pénztárából.

A választás 1893. január hó 11-én d. u. 3 órakor fog megtartani Verespatak község házában. Verespataki járás főszolgabírája.

Verespatakon 1892. év december 15-én

Imreh Károly, főszolgabíró.

1—3

Máriaczei Gyomorceppek

Magyszerűen hatnak gyomor bajknál, nélkülözhetetlen és általános ismeretes házi és népszerű.

A gyomorbetegségek tünetei: éhségtalanság, gyomorégőség, bírók lehetel, fejtájtás, savanyú, fehérfőgés, hasmenés, gyomorgégés, felesleges nyálkaválasztás, sárgaság, undor és hányás, gyomorgörcs, székülés.

Hatásos gyógyszernek bizonyult fejtájtásánál, a megnyíltben ez a gyomorot szárazgató, gyomortulterhelésnél ételkkel és italokkal, gilliszták, májbajok és hámorholdáknál.

Említt bajknál a **Máriaczei gyomorceppek** évek óta kitűnőnek bizonyultak, a mit száz meg száz bizonyítvány tanúsít. Egy kis üveg ára használati utasítással együtt 40 kr., nagy üveg ára 70 kr.

Magyarországi foraktár:
Török József gyógyszerháza
Budapest, Király utca 12 sz.

A védjegyet és aláírást tüzetesen tessék megtekinteni! Csak oly csopokot tessék elfogadni, melyeknek burkolatára zöld szalag van ragasztva a készítő aláírásával (C. Brady) és ezen szavakkal: „Valóságát bizonyítom”.

A **Máriaczei gyomorceppek** valódián kaphatók

Nagynyeden
Kovács József gyógyszerész urnál
(2-43.)

Karácsonyi és ujévi ajándékok!

A karácsonyi és ujévi idényre beszerzett gazdag óra és ékszer rakárom megtekintésére felhívom a n. é. közönség b figyelmét. Teljes tisztelettel

Markovits Lajos, óra- és ékszerész Nagynyeden.

Legjobb minőség biztosítása mellett

1—2 ajánlkozom

borsepró kifőzésére

kedvező feltételek mellett.

Paulini Rudolf,

rézműves, szeszfőző! N.-Enyed, Szt.-Király utca 14. sz.

Budapesti Hirlap

Főszerkesztő és laptulajdonos:

Rákosi Jenő.

Belső dolgozótársak: Alexander Bernát, Balogh Pál, Balla Mihály segédszerkesztő, Balázs Ignác, Beöthy László, Béla Henrik, Berényi László, Bernáth István dr., Csapodi István dr., Ferrari Giuseppe (Turin), Flammarión Kamill (Páris), Herczeg Ferencz, E. Illés Károly, Incezdí László, Kaas Ivor báró, Kern Aurél, Proff Kocsárd báró, Rákosi Viktor, Sebők Zsigmond, Somogyi Ede, Székely S. (Páris, Vasskó Elemér.

Zilahi Simon, kiahivatali igazgató.

Csajthay Ferencz, felelős szerkesztő.

Előfizetésre

hívjuk fel tisztelettel a nagyérdemű olvasóközönséget

a Budapesti Hirlap 1893-iki évfolyamára (XIII-ik évfolyam).

Az újságolvasás ma már közzükség. Az újság értesíti és tájékoztatja a nagy közönséget mindarról, a mi nap-nap után a politika, az irodalom, a művészet, a gazdaság terén történik és úgy az egyeseknek, mint az összeseknek érdekében mélyen belevag.

A „Budapesti Hirlap” elmondhatja magáról habozás nélkül, hogy a hazai hirlapirodalom fejlesztése terén utórá szerepet vitt és az uságiesinalás mestersegében elsőrendű tényezővé vált. A „Budapesti Hirlap” iskoit csinált arra nézve, hogy miként kell a nagy olvasóközönséget gyorsan, ügyesen és tetszetősen kiszolgálni és a szerénytelenség vádjá nélkül elmondhatja azt is, hogy az övé az érdem abban, hogy ma már a hazai nagy olvasóközönség alig lehet el újságolvasat nélkül.

A „Budapesti Hirlap” e mellett soha sem ismert és nem fog ismerni soha sem politikai sem társadalmi kérdésekben részrehajlást. Mindig a tiszta igazságot keresi és mindig csak a tiszta igazság keresése sugalmazza politikai és társadalmi cikkeinek tartalmát.

A „Budapesti Hirlap” nem hivalkodik, mikor magáról hirdeti, hogy a legelterjedtebb újság Magyarországon. Ezt mindezek a kik e kérdés iránt érdeklődnek és a kiknek módjukban van a dolognak utána járni, kétségtelenül tudják. És ez a körülmény az, a mely a „Budapesti Hirlap”-ot abba a helyzete hozza, hogy a legkiterjedtebb közönséget hozza létre az összes magyar intel ligens olvasók közt széles e hazában és hogy e közönség igényeinek legteljesebben megfelelhessen.

A „Budapesti Hirlap”-nak vannak összeköttetései az egész világon; és pedig megbízható, szavahihető és lelkiismeretes megbízottak által és így információi mindig hívek és becsesek. A mellett sem páuzt, sem fáradságot nem kimúl akkor, ha arról van a szó, hogy a hírszolgalat terén előlélo munkát kell végezni. Telegráf és telefon óriási tövekénysséggel működik a „Budapesti Hirlap” szolgálatában és mit a modern újságiesinalás tehnikája a mai napig produkált, az mind meghonosul a „Budapesti Hirlap” keretében.

Most épül a BUDAPESTI HIRLAP újságháza

a népszínház közelében, József-körút 5. sz. a. nagy három emeletes ház Rök Szilád-utcai oldalán. Ez a ház élő tanubizonyosága lesz annak, hogy mire viheti az az újság, mely kedvence a nagy közönségnek de egyuttal tanuságot is tesz arról, mivé fejlődött már a hazai hirlapirodalom. Egy fényesen berendezett magas souterrain helyiségben lesz a nyomda műhely, a hol nagy óriási rotációs gép (közte kettő, mely egyszerre nyom. fölvág és hajtogat egy huszonnégy oldalos „Budapesti Hirlapot”) óránként 14—15.000 példányban szorja ki a lap egyes példányait és viszi föl transporteur segítségével a magas földszinti expedició helyiségeibe, melyek kiegészítői a nagy bankok mintájára berendezett kiadóhivatalnak. Első emeleten tizenkét fényes szobában a szerkesztőség, második emeleten kényelemmel és celszerűen berendezett nagy és tágas szedőtermek és a stereotypia, a harmadik emeleten megfelelő lakások.

Ilyen lesz a BUDAPESTI HIRLAP nagy, három emeletes újságháza,

a melybe jövő nyáron, Isten segítségével, beköltözünk. A nagy és díszes hazai művelt olvasóközönség lekötelező pártfogása bennünket abba a helyzetbe hozott, hogy a modern technika vívmányaival felszerelt kényelmes és saját otthonunkban csinálhatjuk azt a sokoldalú újságot, melynek minden sorát a faj- és hazaszeretett, az igazságérzet és haza és emberek iránt való kötelesség tudata diktálja tollunkba; mi ezt azzal akarjuk meghálálni, hogy olyan újságot adunk a tisztelt olvasók kezébe, mely tökéletesség dolgában vetekedik minden hazai és külföldi társával. Ez a mi programunk, ez a mi ígretünk és ez a mi törekvésünk most és mindenkorra; újságot adunk a publikumnak csak, és iparkodunk jó és tökéletes újságot adni.

Az előfizetési föltételek a következők:

Egy hónapra — 1 frt 20 kr	Félévre — — — 7 frt
Negyedévre — 3 frt 50 kr	Egészévre — — — 14 frt

koronákban fizetve természetesen k é t koronát számítva egy forintra.

Legújabb regényünket, „Herczegi korona,” írta Beniczky né-Bajza Lenke, melynek közlését december hó 6-án megkezdttük s melyet a január hó 1-én belépő új előfizetők is megkapnak és pedig az addig közölt részt külön lenyomatban.

Helyben az előfizetésről szóló nyugtatványt az újsághihordó viszi a házhoz, ennél fogva egyszerű telefonértesítés vagy levelezőlapon nyilvánított kívánsággal intézhető el az előfizetés.

Videkről legcélszerűbb a postautalványon való előfizetés. C i m:

Budapesti Hirlap kiadóhivatala, Budapesten, IV., Kalap-utca 16.

Nyomatott Wokál Jánosnál Nagynyeden 1892.

Elkon
Átzok
Az iste
Imára
Imádk
Mint e
Mig al
S hite

Imádk
Károly
Reátal
A ki a
Jövel t
Ki a v
Sová
Biztas

Oh drá
Nyujtas
Nyujts
Zendits
Kereste
Kereste
Olyan s
Varazsa

Kereste
Melynel
S hogy
Szerette
Szerette
A mint
Es ó cse
Es meg

Oh száll
Vedd el
Kezed a
Te szent
Már hal
Mely dic
Hol a te
Élet van

S már e
Hogy sze
Leborult
Egy per
Mély cse
Körötten
Mig ajka
Szivembe

Vá
— Inse
1806-ban
volt Alsófehérv
ur. Igen szép
olvashatja min
rendkívül fontos
nemes rendeine
nyilatkozatoknak

Ezek egyi
vastag foliansok
Ugyanis n
tendőben Boldog
Ényed városában
tisztelt méltóság
e eleiben terj
igenis érezhető
szűk természeti
esőzések és ha
romiasával, mely
is némely része
felni, hanem a
hazánkban volt
nak is kivitelevé
tásat gyanítható
ezekre nevez is
ur eó Excellenti
nak atyai gond
vett légyen, me
népnek felesegéll
nak, hogy szolga

1 mely valós
okozott.

2 a Napoléon
gróf Bánfi

Imádkozom . . .

Elkondult már az est harangja régen . . .
 Átzokogott a csendes táj felett . . .
 Az istenség őrszeme fenn az égen
 Imára hívja fáradt lelkemet . . .
 Imádkozom . . . Oh hát tudok-e még ! ? . . .
 Mint egykor, — a mig lelkem tiszta volt ;
 Mig álmaimat ringatá az ég.
 S hitemben a gonosz meg nem rabolt ! . . .

Imádkozom ! . . Talán a bujdosásra
 Kárhoztattott sohajtás ajkamon
 Reátalál a drága Messiásra,
 A ki a porból szent keblére von.
 Jövel tehát Isten báránya te,
 Ki a világnak bűnét elveszed !
 Sovár szívem kétségűl fekete,
 Biztasd meg újra csüggedt lelkemet !

Oh drága kéz, mely milliók szívére
 Nyujtás gyógyító, édes balzsamot,
 Nyujts egy parányt a szenvedő sebére !
 Zendítsd fülembé istenszózatod !
 Kerestem a fényt — és vakká levék ;
 Kerestem nyugtot — s azt vesztettem el ! . . .
 Olyan sivárrá lett a földi lét,
 Varázsa sínes, mely biztat, fölelem !

Kerestem lázasan az égi lángot,
 Melynek sugára, fénye, isteni ;
 S hogy megtaláltam, az egész világot
 Szerettem volna felheviteni !
 Szerettem itt a pornak gyermekét,
 A mint szeretni embernek lehet ;
 És ő cserébe lelkem zuzta szét —
 És megrabolta tiszta hitemet !

Oh szállj alá ! Te nem késhetsz sokáig . . .
 Vedd el az átkot, drága Jézusom !
 Kezed alatt az is áldásra válik,
 Te szent neveddel el nem bukhatom !
 Már hallom a szellemkar énekét,
 Mely dicsővezte utadon kísért . . .
 Hol a te lelked fényét hinti szét,
 Élet van ott, ott „a halott is él !“

S már érzem én is, érzem áhitattal,
 Hogy szent kezed simult át lelkemen . . .
 Leborulok . . . Áldásod megvigasztal !
 Egy percnyi béke bő áldás nekem ! . . .
 Mely csendbe borul az egész világ . . .
 Köröttem minden, minden szunnyad — és
 Mig ajkam áldja az ég nagy fiát,
 Szívemben alszik a kétségűbesés . . .

Szabó Jenő.

Vármegyénk történetéből.

— Inség. Talpra magyar. Nemzeti öltözet. —

1806-ban hallerkői méltóságos gróf Haller István volt Alsófehérvármegye főispánja. Tanult, okos, hazafiás ur. Igen szép megnyitó beszédek tartott, a mint megolvashatja mindenki. Az akkori események politikailag is rendkívül fontosá tették e nyilatkozatokat és a vármegye nemes rendjeinek határozatai kiváló nyomatókat adtak e nyilatkozatoknak.

Ezek egyikét akarom megismertetni úgy, a mint a vastag foliások lapjain találtam.

Ugyanis nemes Alsófehérvármegyének 1806-ik esztendőben Boldogasszony hava 14-én kezdőleg nemes N. Ényed városában tartott gyűlési közönséges gyűlésén a tisztelt méltóságos gróf Főispán ur elő nagysága a vármegye eleiben terjeszté, hogy midőn az elnyesztett esztendő igenis érezhetőleg megjegyzette magát, nem csak az igen szűk természettel és a némi nemű terméknek is a hosszas esőzések és hamar bekövetkezett fagyok által lett megromlásával, mely miatt ennek a hazának és vármegyének is némely részében a magát már mutató szükségűl lehet felüli, hanem a szerencsétlen habozással is, mely a hazánkban volt minden fennálló és szélybei katonaságnak is kivételével a haza belső batorságának megháborítását gyaníthatóvá tette, ezen környüállások között is és ezekre nézve is kiterjedven a méltóságos gróf főispán ur elő Excellenciájának és a felséges főigazgató Tanácsnak atyai gondossága, ennél fogva oly utasító rendelést vett légyen, mely szerint — elsőbben is a szükségűlő népnek felségűllésére nézve a birtokosok arra birattassanak, hogy szolgáló embereiket a kitehetőség legjobb mód-

* mely valósággal be is következett és 1817 évig sok bajt okozott.

* a Napoleon elleni hadjáratokról van szó.

* gróf Bánffy György.

dal mind az élelemre, mind a vetésre megkívánható gabonával és marhahozattal is segélykél fel, a melyet minden birtokosoknak az ebből önnön magukra visszaháramló haszonnak és közjónak megfontolásával ajánl is.

A szükség nagyságát jellemzi, hogy az igazgató Tanács a fiskális dezmabéli és az ország cassájából kivételű pénzzel vásárolandó gabonának hitelben mérsékelt adását, a szükségűlő összeírását, a gabonának Oláh- és Moldova országokból behozását, az országban inkább Bánkó cédulákban folyó pénzzel élésnek könnyebbitésére nézve a nagyobb Bánkó céduláknak kisebbekkel és rész szerént rézpénzzel való felváltását elrendelte, — mihez a főispán még azt is hozzá tette, hogy igyekezzenek a birtokosok a tavaszi vetésre megkívánható magról és igen jól használható földi Magyaróról mind magok mind szolgáló embereik számára gondoskodni.

Ezután így folytató: bárha a szükségűlőeknek adandó segedelem a belső tsendesség fenntartásának főbb és bizalmasabb módja is, de minekutána a hazából minden katonai őrmű seregek kivittének és ennél fogva a Hazának árköly nem remélhető esetben is megkívánható védelme a nemességnek ősi törvényeiben fundált köteleességűv rait, megszólítja a tisztelt főispán ur elő nagysága a nemes vármegye rendjeit ebbéli köteleességű teljesítésére, valamint arra is, hogy megtekintvén nem csak azt, hogy a közelebbi esztendőben is, midőn más tartományok a hadakozásnak szűlyat kisebb, vagy nagyobb mértékben szenvedtek, ezen Haza tsendes békességűben minden tere nélkül bántatlannal megmaradott, hanem azt is, hogy ő Felsége ezen országot a mostani környüállásokban is a terhes és költséges Insurrectoria nem szorítani méltóztatott, mindezeknél fogva a nemes vármegye ő Felségének mostani terhes hadi környüállásokkal okozott szükségűlő képest valamely önkéntes ajándékot mutasson bé, és ezzel is hívségűnek bizonyosságát adja.

Ezen felhívásra a vármegye rendjei azt határozták, 1-ször, hogy miután a vármegyének alsó vidékében lakozó nép nem szorul élelembeli segedelemre, inkább a havasos helyen lakó földnépének felségűllését látják szükségűlőnek s ezért a felséges kir. főigazgató Tanácsot ezen hijánosságának kipótlására felkéri.

2 szor. Megesmerik a vármegye Rendjei a nemességűnek és mindazoknak, kiket a Decr. 1-ső része 9-ik Titulussa értelme szerint ezen nevezet magában foglalt, a midőn a szükségűlő kivánja a haza oltalmára megkívánható fegyverfogás és a katonasághoz tartozó köteleességű, mely köteleességű teljesítésére készűlőket mindnyájok ajánlják és ezenel kötelezik is oly formálag, hogy noha ugyan nem hivatalos tudósításból, hanem a közönséges újságokból értűnkre esett a kívánt békességűnek helyre állása*), és ennél fogva csalhatatlannal bizodalommal remélhetjük, hogy felséges Fejedelműnk atyai gondossága batorságba fog helyezettetni a katonai erőnek visszahozatásával, mindazáltal, hogy ezen vármegyei nemességű is a közbatorságra nézve várt oltalomra minden lehető esetben maga törvényes köteleességűt teljesíthesse, minden nemesek megokát tehetségűkhez képest lóval, szárazammal, a lovagokhoz illő fegyverrel, ugyminid karddal és pisztolyal, a kevesebb tehetségűek pedig csak gyalogsághoz képest megkívánható fegyverrel az Aprob. Const. 3. Raszé 20 Titulussa főértelméhez képest és meghatározott büntetésű alatt úgy készűltek ki magokat, hogy a következő nemes vármegye gyűlésűre minden birtokosok, nemesek így és ilyen készűllettel, lóval vagy gyalog felfegyverkezve megjelenjenek.

Minthogy pedig fájlalva tapasztalja a vármegye, hogy a Nemességűnek nagy része most serken fel azoknak a készűlletűnek megtételűre, melyek szükségűsek a Haza védelme és a Nemességűnek ősi törvényeiből folyó katonai köteleességű teljesítésűre, melyet szűlyt a fenn érdeklött approbatalis artikulusban kiszabott és a Haza esendőségűben is szükségűlő esztendőknél eső vizsgálatoknak már sok időtűl fogva elmulasztása, a nemzeti Chamaraktert magával hozódzó köntűsűnek elhagyása, kötelesek lesznek minden Nemesek a vármegye gyűlésűre a következő időkben is mindenkor a fennírt fegyverbeli készűlletűl és nemzeti köntűsűben megjelenni. Mely minden arany és ezűst nélkül minden szükségűlő felatt való költséggűl készűlendő uniformisnak elrendelésűre, megfontolásűra mglos gróf főispán ur elő nagysága előűllésűl alatt kirendeltűnek b. Inczedy Gergely, b. Bánffy Josef, gr. Mikó István, Vajna Antal, Gyujtó Sándor, Csató Mihály, Mohai Lőrincz, Bardotz Ádám, Fosztó Ferencz, Szalántzi Kristóf és főnotarius Pava Elek atyánkűfai oly formálag, hogy magok vélekedéseket a holnapűlőre adják be.

Végűl megfontolván a vármegye az ő Felsége táborozó seregűnek némely szerencsétlen ütközetekben lett tetemes rongálásűt, nem valami olyan hadi segedeleműl, melyet ő Felsége kívánna és a melynek adására országűlő határozásűn kívül ezen vármegyének hatalma nem

*) t. i. az 1805. december 27-én Pozsonyban befajezett békeküldözések folytán.

lenne, a fennálló törvényeknek, különösen az 1504-ik esztendőbeli 1-ső artikulusnak meggyengítűse és minden ezutánra való következő vagy akármely törvényes szabadságűnk irigye által ebből vehető analogia nélkül, hogy valamely csupa önkéntes ajándékkal megbizonyítsa a vármegye az ő Felségűhez viseltűlő hívségű készűségű, oly formálag végeztetik, hogy tapasztaltván, hogy az ő Felsége lovas ezredeinek inkább lóra vagyon oly szükségű, mely a békességűnek helyreállásűl is fennmaradna, ennél fogva nem más ösztűből, hanem a vármegye Rendjeinek ő Felségűhez viseltűlő hívségűből adandó ajándék 150 remonda lovakban határozatűk meg oly formálag, hogy minden vármegyei birtokos által birtokűlő képest minden kivételűl az ezen lovaknak megszerzésűre megkívánható és illő mértékűl reá eső summát a meghatározandó időre megfizettesse, és a ki abban hátraűllő lenne, az ilyenre háramló summa azzal a sietségűl exequáltnak, a melyet kíván az önkéntes ajánlásű beadásűnak nem késedelmezhetűse.

A kikűldött bizottság csakugyan referált a másnapi közgyűlésűn a „fegyverbeli készűlletűre és a nemességű egyforma ruhájára nézve“, minek folytán határozatűl kimondatott, hogy minden nemesek lovat, kardot és pár pisztolyt, a kevesebb tehetségűek pedig legalább puskát szerezzenek a mi pedig a „köntűsűbeli készűlletű“ illeti, ajánlatűk, hogy legalább a közönséges gyűlésekben mindenek valakiktűl kitehik, a vármegye által megállítandó forma ruhában jelenjenek meg, minden kivételűl nélkül megállítatván, hogy senki is magyar nemzeti öltűzetűn kívül más köntűsűben a vármegye gyűlésűben meg ne jelenjen és valaki ilyen gyűlésekben nem nemzeti öltűzetűben jelenűk meg, az ilyen agyűlésekben tekből kirekesztűsűk; egyébarant megtiltatűk, hogy sem a köntűsűn, mentűn, lajblin, nadrágon, sem a löszerszámon semmi arany, vagy ezűst, annyival inkább paszománt ne légyen, hanem akűntűsű maga szűrű, szűr, vagy selyem készűlletűvel légyen.

A nemes felbuzdulásnak meg is lett a maga eredményű, pedig ez a súlyos időkben sok nehézséggűl járt. Nemzeti öltűzetűben jelent meg a nemességű a közgyűlésűre, lustrálásűra; megfizette a 150 ajándék remonda ló árát s 1808-ban saját választotta tisztjait alatt megalakította a nemesi felkelő sereget is, mely azonban nem mérte özsze kardjait a franciákűval, mert Győrűl a magyarországi insurgűnek szűtűverűse hamarabb bekövetkezett.

T. B.

Levél Ausztráliából.

Fenichel Samu hazánkűfai levél érkezett e napokban Csató János alispánhoz, melynek érdekesebb részeit következőkben közölűk :

Bongu. Astrolabe Bay. 1892 okt. 25.

Nagyságos alispán ur! Örömmel ragadom meg a kínálkozó alkalmat, hogy a pár nap mulva visszajűdűlő postagűzűssel magamról élet jelt adjak. Hiszem Nagyságod kapta ezűlűti — szeptemberi levelemet, a legűtűbűi idűben egészségűm kisű keműny próbára volt tere és a felelmes malaria laz gyakori veűdűgem volt. Ne de ismét minden jól van és jelenleg ép és triss egészségűnek örűvendek.

Az immár bekövetkezett esűs idűszak nagyon akadályozza expeditiómat, valamint a gyűjtűst is. A jelenlegi postával csak 44 drbot küldhetek a nemzeti Muzűumnak, melyek közt azonban egy pár itt ritkán előfordulű példány is van képviselve.

Az előbbi levelembűl ígűrt Gura Viktoriát és Buceos spec., sajnos nem küldhetem el, mivel az átkozott pűcegerek megrágták. De se baj, igyekeznű fogok újabbat gyűjteni és talán a jövű decembertű — postával elkűldenű.

S most térjek reá legűtűbűi expeditiómon tett egy pár megűgyelűsem közlésűhez. Hogy a Finis terrae hegységű legmagasabb csűcsűt megműsszam és fölmerjem, több elűpeditiút kellett és kell előbb tennem, hogy az őserdűk újjait kikűassam és a lakosok nyelvetű, szokásait, barátságűt a nagy expeditióhoz birjam. Az elműlt 3 hó alatt 3—4 ily nagyobb és számos kisebb rekognocirozó utakat tettem, a miközben fontos geografiái és ethologiai feltedűzéseket tettem. Falukat és egy meg a teljes kűkörűszakban élő népet tanultam ismernű.

E keret szűk arra, hogy miűdent az átűlt dolgaim közűl leírjak. E levél keretűt egy pár közűrdektű ethologiai (népismei) megűgyelűseim közlésűsűhez használtom föl.

Az Astrolabe Bay hátterűnek lakosságű, illetűleg a Finis terrae hegységű lakói eredetűl azonos antropologiai typut mutatnak, mint a partű lakók, de nyelvűk, szokásűaik és egyűb szempontból l amazoktól nagyon különbűznek. A legűtűbűi utaimmal 1000 méterrel feljűbb jutottam az ismeretlen hegységűbe. Még lét rekognocirozó utat tesszűk és a legmagasabb csűcsűt elűrem.

Kultusza a parti lakók animusmusának egy faja. Halottjait nagy kegyelettel előbb saját házaikba, sőt, özszezsugorodott helyzetben, csak félig temetik a földbe, majd füstbe akasszák és totaliter heteken keresztül füstölnek.

Edényeket a hegység belsejében levő lakosoktól eszebelik be. Ezek igen nevezetes és a kort jellegző tipikus hegyes amfora szerű fénnyel végződnek. Használatkor félig a földbe szurják és körülötte nagy tüzet raknak.

Támadó fegyverek nagyon veszélyesek, roppant sok u. n. ellenhoroggal vannak ellátva a seb veszélyeztetésére. Nyiljaik és lövedékeik, melyeket itt gyűjtöttem, unikum típusúak. A parti lakók állítása szerint mérgezik nyilakat egymás elleni léteri küzdelemben. Egy hagyományos gumóból készítenek a veszélyes mérget. Én még saját szememmel nem láttam és így, mint tény nem állíthatom.

Egy, még az európai civilizáció fényugarától áthatlan eredeti, kőkorszakban élő primitív nép, minők e pápa tőzsek, csakugyan a legnevezetesebb tanulmányokat szolgáltatja egy a kultusz történeti, mint általános ismertető szempontból. E nép minden legkisebb mozzanatában gazdag anyag rejlik. Képzhetem Nagyságod, hogy mily boldog vagyok, midőn e népek között barangolva, ismereteimet gyarapítom.

Legfontosabb eszközei közé első sorban a „kőfejse” tartozik. Nagy gondtal, hetekig tartó munkával eszelik a kőfejseket, melyeket görbe nyelbe a legnagyobb ügyességgel erősítenek. Alakja teljesen azonos a kontinens minden részében lelt paleolitikai kőfejsekéhez.

Sajátságos igazság az, hogy hasonló körülmények az összes emberiséget egy ugyanazon alakú eszköz kivételére tanították. Hogy mily egyszerűen érti ezen primitív nép ezen, általunk kezdetlegesnek ítélt eszközt kezelni, azt látni kell, emondani alig lehet. Az őserdők legőriásabb fatörzseit aránylag a legnagyobb könnyűséggel dönti le. Ez egy törzsi, hogy a fatörzs körös-körül, hegyzés szerűleg bevágatik mindaddig, míg a ta saját balanszirázána fogva földre dől.

Csak nagyon kevés földművelést folytatnak és ebből élnek. Az őserdei boglyók, gyümölcsök, magvak, gyökerek stb. egész halmaza bő táplálékot szolgáltat.

E hegyi lakók kitűnő nyíl lövések. Gyakran vadásznak madarakra melyeknek tollait a legnagyobb gondtal és keszűl használják föl. E néptől bírom a legszebb izléssel készült toll nyakék díszeket, melyek igazi szép izlésről tesznek tanúságot.

Ünnepélyekkor arcukat okra földdel pirosra festik, bozontos hajukat egféle fésűlik.

Táncukkor egy henger szerű, közepén valamivel szűkebb, de csak egy tenek, gyík. vagy kigyó bőrrel elzárt dobot és saját szerű énekeiket használják.

E hegység állat és növény világáról szólva következőket jegyzem meg. E területre is illik az a sajnós tapasztalat, hogy Uj Guinea faunaja roppant szegény, talán a kontinens legszegényebb és egyszerűsödött legsajátságosabb része.

A törpe kenguru — Wallaby, — két Cuscus species, opossum és egy pár apró emlős egyedül állítja, ezen — különben szép tropikus szigetnek.

Madár világával kissé jobban áll a dolog, de paradicsom madarak, melyek e sziget egyedül különleges sajátosságai. oly ritkák, hogy a magas hegyek között minden felaldozó kísérleteim dacára itt 3 fajnál többet képtelen vagyok gyűjteni; egyszerűen: nem fordulnak itt elő.

Még egyedül reményem az 1500 nál magasabb hegyekbe rejlik. Ha itt se lehetek Dephildes és Epimahus speciereket, ugy földom a Finis terrae kutatásaimat s ha a nemzeti Muzem további pénzsegélyében részesülök, a jövő év elején Huo Golf angol területére igyekezem jutni, hol a híres paradicsom madár vadász Hundstein kitűnő eredményeivel működött. E terv kivitele természetesen a materialis viszonyoktól függ, mivel körülbelül 10 hónapig teljesen ellenünk minden közlekedéstől zárva, tehát jól felszerelve kell lennem.

Hiszem érdekelni fogja Nagyságokat, hogy eddig ethnografiai gyűjteményem a közel jövőben a 10 000 drb számot áleri. Ezen kívül rovar és egyéb tárgyiból 2—3000 drb bírok. Az ethnografiai gyűjteményem sok unikum tárgyat tartalmaz. Szuos, hogy itató pspirt semmi aron se kaphatók. Szívesen foglalkoznék a hegyi növények gyűjtésével is, de nincs mibe gyűjtsék.

S most maradok, soraimat bezárá Nagyságodat e távolból számtalanszor üdvözölve, holtig hű tisztelője
Fenichel Samu s. k.

U. I. Ngs Török Bertalan és Gaspár Janos uraknak kérem hazafiumi üdvözlőmet átadni.

Sport.

Vaddisznó vadászat a Hegyalján.

Az erdélyi Hegyalja borág koszorúza vidéke nemcsak Ozelná, M. Jgen és Sárd remek borairól híres. Ezenfelvtem a kérdést, hogy miután dicső vajdáink, fe-

jedelmeink és főtanas uraink szenvedélyes vadászok voltak s vaddisznó szenvedélyük kielégítését, székhelyük a hajdan fényes Gyulafehérvár közelében levő vaddisznóerdőkben bőségesen eszközölhették, és mintan a sűrű vadászatok sűrű és nagy izgatásokkal jártak, valjon nem ezen körülmény indította-e derék eleinket arra az eszmére, hogy oda, a hol az erdők végződnek, nyomba beültessék a jó kövér, som, király és járdovány fajokat? Annyi bizonyos, hogy a Hegyalján a híres vadászok s a pompás bor termelők — hála Istennek — máig sem fogytak ki.

Nem hiszem azonban, hogy egy személyben olyan vadász és olyan bortermelő nemes ember találkozzék messze vidéken, mint Vadady Gergely urambátyám. Mikor hatalmas, athiáa természet, donoboru mellett, széles vállait, jellegzetes magyaros arcát látom, sajnálom, hogy Munkácsi nem vehette föl a „Honfoglalás” című lépe válogatott alakjai közé azon egyszerű okból, mert a nagy mestert Gergely bátya nem invitálta meg egy vaddisznó vadászatra. De hát meghívott minket, mi pedig nem vagyunk piktorok.

Ugy esett a dolog, hogy f. hó 16-án d. u. Csató alispán, Tóth Miklós arvaszéki elnök, Horváth M. főszármavó, dr. Varró László m. jegyző és Dzsó Zs. főerdész vidéam kirobogtak Sárdra

A szívélyes fogadás után már este 7 órakor nagy haditanács gyűlt össze. Ki lettek hallgatva a falubeli puszkások részletesen meg lett állapítva a hajtóvadászat folyamata, s kimondottak, hogy: vaddisznóknak lenni kell! 8 órakor pompás vacsora következett, melynél be lett bizonyítva isten tudja hányadszor, hogy nincs szebb a világon a vadász életnél s ebben az életben Gergely bácsi és az ő kedves életpartja magyaros vendégszereteténél és frissen pezsgő humoránál.

Képzhetem mindenki, hogy mily pompás álmuuk következett erre s mily felséges reményekkel indultunk másnap reggel 8 órakor négyes őszvör fogatokon a haretér szűh-lyére a „Mammur”ra. A mily jól esett a félórai kocsikezés, ep oly nehezünkre esett telmaszni a hegytetőre. Csuszunk visszafelé kegyetlenül, az ejjei fagytoi sikaulóssá tett oldalakon, de hat mégis csak feljutottunk. 12 jól megtermett, kipróbált, vaddisznót látott és evett hajtó várt a tetőn, kiket Gergely bácsi fővadász mesterünk pompás stratiára való kalkulussal helyezett el, ugy hogy jeladásukra a lövönalat azonnal el lehetett foglalni. Mig azonban ez megtörténhetne, a hatalmas tüz közé telepedtünk s előhozakítottunk azokkal a híres nevezetes vadász kalandokkal, melyeknek — tudni való — nem akad mása a világon. Csak azok a vaddisznók nem kerültek elő meg! Előkerültek azonban a tarisnyak, a boros üvegek, s hatalmas étvágyunkat megirigyelhette volna még Szilágyi Dzsó is. D. u. 3 órakor tartott a multság, midőn egyszerre csak felhangzik a várva várt jel: Fél óra múlva helyen volt mindenki, terdig érő hóban a legéberebb figyelemmel leve a vadat. Entelik 1, el 2 óra, de a nema csendben nem hallzik legkisebbke nesz, mely a vad közzelesét jelezne. Azok bizony hirtelen észrevették a nemes vármegye urait s tiszteltetésen a 2000 holdas erdőtabla csendesebb és biztossabb részeibe vették magukat. 5 Órakor tért haza a tartsaság s kegyetlenül kárpótolta magát oszonnával, vacsorával, jó borvizes borral s a híres „csöndessel,” nó meg friss anekdotával és felköszönetökkel.

18-an reggel 8 órakor újra kezdődött a vadászélet a püspökség „Dumbrava” erdejében 10 kópóral. Igazi gyönyörűség volt látni a hajtaszt. Mire a közeli falvak harangjai a delet jelezték 3 nyul került terütekre s a vig ebéd után meg 3 tokozta a vidámságot. Este 5 órára tért haza a tartsaság, hogy jó oszonna, szívélyes bucsu után Gyulafehérvárra utazva, vas-utón haza terjed.

Hogyan? mondhatják önök, hiszen mi vaddisznó, nem pedig nyul vadászat leírását várunk. Hja, kérem a „Madarásban” el van énekelve már:

„Jeszusom most mit tegyünk, vaddisznót honnan vegyünk? Mind le puttantottuk már, pusztá az egész határ”

Enek pedig az a következménye, hogy nyulal is melegegdtünk.
Nimród.

Vegyes hírek.

— Szabó Jenőt, a n. eny. di. theol. akademia jel-lésen végzett növendékét, volt n. eny. egyházmegyei, je-leuleg békés gyu ai ref. segéd-l-kész, l-puuk nagyra-beeült munkatársát, kinek nevét igazi tehetségre valló szép költeményei széles körben ismertté tették, az I. osz-tályu brátosi ref. egyház közakarattal lelkészévé választotta. Szívünköl gratulálunk!

— A megyei monografia szerkesztő bizottsága Csató alispán elnökele alatt f. hó 21-én gyűlést tartott, melyen főbb vonásokban megállapította a monografia be-osztását és szerkesztését, melyet alaposabb megfontolás és részletes javaslat tehetés céljából a tagokkal közölve, a januárban tartandó gyűlésen fog végleges intézkedés tétetni. Előzetesen is azonban felkértük minden érdeklődőt, hogy akik vármegyénkre, annak községeire, családjaira

vonatkozó adatok birtokában vannak vagy ilyenek hollé-teről tudomásul bírnak, sziveskedjenek tudtul adni.

— A Kárpátgyelet megyei osztálya f. hó 22-én d. e. választmányi ülést tartott. Elhatározta, hogy a Pilis, a ponori szoros, az intregáldi völgy és fürdő hely s a esaklyai kő felé vezető utakat részint táblával, részint szines vonalokkal fogja jelezetni már a tavaszon. A köz-ponti választmány a Detonátá-nál tervezett menedékház létesítésére felkériük. Buc-um község, melynek derék elő-l-járósága és képviselote a menedékház építésére szép pénz-aldozatot ajánlott, felkériük, hogy a Detonátához vezető utnak jobb karba helyezését eszközölje. A választmány jövő évben több kirándulást akar rendezni s lehetőleg előmoz-dítja a szép természet kedvelőinek az egészségre nézve oly hasznos időtöléseket.

— A nagyenyedi korcsolyázó egyeslet dec. hó 11-én tartott közgyűlésén a a mut évi gyöuge tél kö-vetkeztében a z rszámadás 3 frt 95 kr deficitel állapita-tott meg. — Az 1893. évi kiadások 129 frt 2 krban elő-irányozottak. — Az egyeslet igazgatásában a következő változások történtek: titkár lett Lázár Ottó. A női vá-lasztmányba br. Bánffy Kázmérné, öz. Geney Zoltánné vétettek fel. Férfi választmányba: Tothtalusi József, Ná-dori Vilmos, Agótha Elek és Pásztóhi Ernő.

— Multságok. A Bethlen-főiskola ifjusága olvasó köre és könyvtára javára jövő január 14-ön zártkörű tánc- vigalmat rendez b. Spl-nyi Henrik és Folyovich Sándor véd-nöksége alatt. — Az abrudbányai vegyes dalkar f. hó 26-án dalestelyt rendez saját pénztára javára. Örvendünk ez egyeslet megalakulásának s reméljük, hogy sikeresen fog működni.

Irodalom.

Melyik erdélyrészi lapra fessünk elő? Az erdélyrészi lapok közül reg idő óta az „ELLENZÉK” vitta ki a vezerszerpet, Ugy tekintélyenél, mint kitűnő szerkesztésénél fogva. az utóbbi idő-ben plane allandólag akkora és oly kimerítő sürgöny-tudósításokat közöl mindennap, hogy feleslegessé teszi a budapesti lapok járatását. Még nem volt az erdélyi részeken soha napilap, mely nem kimélve semmi anyagi áldozatot, oly változatos és gyorsan értesült legyen. mint az „ELLENZÉK.” Az újv közeledével mindenkinek, a ki er-délyrészi lapot akar olvasni, a legmelegebben ajánljuk az „ELLEN-ZÉKÉ”-t, mely 13 évi fennállása óta folyton haladott s ma már paratlanul áll az erdélyi részeken. Előfizetési ára: Egy évre 16 frt. Félévre 8 frt. Negyedévre 4 frt. Egy óra 1 frt 50 kr.

„Magyar Ifjuság.” E közkeveltségű lapot, melyet a serdülő ifjuság részére Tábori Róbert és Zempléni P. Gyula szerkesztik, a köz-iktatási miniszterium is ajánlotta az iskolák figyelmébe. Most fejezi be tizedik évfolyamát és hetenkint egyszer két ivnyi terjedelemben jele-nik meg. A legjelesebb ifjusági elbeszéléseket, rajzokat, tudományos cikkeket és ifjusági cikkeket közli számos kitűnő illusztrációval. — Egyetlen családban sem szabad e lapnak hiányoznia, mert erkölcsös irányja és kiváló tartalmánál fogva (melynek egyik részét a kitűnő illusztrációk képezik) valóságos szükséglet pótl. A tizenegyedik évfolyam első számára, mely karácsonkor lát napvilágot, különösen fel-hívjuk olvasóink figyelmét. Lesz benne számos sikerült illusztráción kívül érdekes közlemény a legjelesebb magyar írók tollából. Melegen ajánljuk ezt a kitűnő ifjusági lapot olvasóink figyelmébe. Előfizetési ára negyedévre 1 frt 50 kr, félévre 3 frt, egész évre 6 frt. Mutat-ványszámokat ingyen és bérmentve küld a kiadó-hivatal: Sudagest, IV. Gizella-tér 1. sz.

„Élet.” Az egyetlen magyar folyóirat, mely magas színvona-lával hazafias, de modern szellemével, a kor eszméirőlatainak foly-tonos hű követésével, politikai és társadalmi életünk szigorú, de tár-gyilagoss birálatával igazán megbecsülhetetlen szolgálatot tesz irodal-munkának és az irodalom iránt érdeklődő közörségnek, most fejezte be második évfolyamát. Ez az utolsó szám is jellemző a folyóirat irá-nyára, Élén egy fulminans cikkel közöl, az „Élet” ellen a protestán-sokról írt cikke miatt, melyre a szerkesztő nyomban megadja a vá-laszt oly hangon és modorban, mely nálunk a polémia terén már már ritkaság számba megy. Mind a két cikk a legnagyobb figyelemre méltó, mert a vallásosság hanyatlásának okáival lepezetlen őszinte-séggel foglalkozik. Ifj. Reményi Edétől kitűnő elbeszélést, Tutek Annától széptani tanulmányt, azutáa. A négytűlölő-nek, Ibsen hatal-mas színművének, befejezését, továbbá Kadoosa Elek dr. tollából a műcsarnok jelen kiállításának szellemes, bár kissé kiméletlen, be-ható kritikáját, költeményeket és szépirodalmi rovatot találunk a fü-zetben mely egymaga tanuskodik az „Élet” életrealizálásáról. Az „Élet”-et most, a mikor új évfolyamát megkezdji, nem mulaszthatjuk el műveljeink figyelmébe a legmelegebben ajánlani. Különösen a művelt hölgyközönség pártfogását érdemli meg ez a kitűnő folyóirat, mely a nők érdekeinek hangoztatásával és folytonos napirenden tar-tásával maris minden magyar nőnek elismerését kivitta. Ara negyed-évre 1 frt 50 kr, félévre 3 frt, egészévre 6 frt. — Mutatványszámokat ingyen és bérmentve küld a kiadó-hivatal: V., Apád-utca 6.

A Divat Salon évről-évre nagyobb olvasóközönséget hódít magának, a mi, tekintve fényes, elegáns kiállítását, érdekes tartalmát, nagyon természetes is. Egyik legfőbb érdeme, hogy divatképei nem furcsaságok, a minők meg szoktak esodálni, de nem utanozni, hanem a jó ízlésnek s elegánsnak olyan közvetlen rajzai, a minőket örömmel utánoznat minden esinos nő. Szabásívei s érthető, terjedel-mes magyarázatai pedig azt is lehetővé teszik, hogy hölgyeink akár saját maguk is elkészíthessék mindazt, a mit mint érdekes ujdonságot e szép divatlap bemutat. Két ivnyi válogatott irodalmi közleményeket közöl a lap szépirodalmi része. költeményeket, regényt, jeles tollak termékeit. Szerkesztői: Faghné Gyujtó Izabella és Szabóné Nogáll Janka, kik nem csak arra törekednek, hogy eddig szerzett híveiket megtartsák, hanem az új évben újakat is akarnak hódítani. Mi a magunk részéről szívesen ajánljuk minden olvasónak e fényes, ele-gáns kiállítás lapot, mely a jó ízlés, a takarékoságot szolgálja azon kívül, hogy válogatott szépirodalmi közleményeivel finomabb lelki gyönyöröket szerez. Nem csak mint a legszabó, legjobb lapot, hanem mint legolcsóbbat is ajánljuk, lévén előfizetési ára egész évre csak 12 korona (6 frt). Mutatványszámokat ingyen küld a Divat Salon kiadó-hivatala (Bupapest, IV. Gizella-tér 1.), hová az előfizetési pénzek is intézendők.